

Квітучі сади ніжно пестив легенький травневий вітерець. З бузкового куща, що розлогим гіллям навис над багатолітніми мурами, долинав густий солодкавий запах. Художник Фріц Шрамм повільно плентався старими вуличками маленького міста. Подекуди він зупинявся — там, де невеличкий еркер або старий фронтон чудернацько вимальовувався у променях призахідного сонця, приковуючи до себе його мистецький погляд. Рука мимоволі сягала по альбом для ескізів, і після кількох швидких штрихів на папері поставав малюнок. Коли він укотре зупинився, щоб зобразити маленьку напівзруйновану хвіртку, на його вустах заграла усмішка й, похитавши головою, він глянув на кишеньковий годинник, а тоді швидко покрокував далі. Але незабаром знову лиш повільно й ліниво волочив ноги. «Нехай почекають, — подумав він, — вечір занадто прекрасний».

Назустріч, в обійми вечора, простували закохані парочки.

На всіх обличчях танцювали відблиски захмелілого дня, згладжуючи зморшки та нерівності шкіри — наслідки злиднів, тяжкої праці та довгих років життя. Пережиті страждання тепер здавалися породженням уяви та фантазії. У ніжних обіймах теплого вечора зникали різкі грані сірих буднів та чорні діри минулого,

наче вечір тихим голосом нашіптував: «Глянь, весна! Глянь-но, весна навколо!» А травневий вітерець шелестів у відповідь: «Облиш усі свої роздуми! Не думай більше! Світ такий прекрасний! Такий прекрасний...» І закохані міцніше стискали одне одному руки й намагалися зустрітися поглядами.

З далеких синіх гір та бузкових садів прилинув вітер, напоєний ароматами запашних квітів, і приніс на своїх крилах невимовну тугу за коханням.

Фріц Шрамм задумливо дивився на ластівок, що радісно кружляли в небесній блакиті.

— Лу, — раптом зірвалося з його вуст, і важке зітхання сколихнуло його груди. Думками він занурився у минуле й пішов далі, уже не відчуваючи весни. У роздумах він пройшов крізь каштанову алею й опинився поблизу будинку, що стояв трохи осторонь від дороги.

Стемніло. Густі сині сутінки оповили всі вулиці й провулки. Фріц зупинився й прислухався. Звідкись долинала мелодія.

Тепер він почув її виразніше. Під акомпанемент темно-сріблених звуків рояля бринів ніжний жіночий голос. Вечірній вітерець розносив садами звуки. Поступово Фріц розрізнув і слова.

На якусь мить його серце зупинилося.

У вухах зашуміла пісня з минулого, перед очима промайнули забуті картини життя, а коханий, давно стихлий голос знову зазвучав.

Фріц схвильовано підійшов ближче.

То була та сама пісня, яку колись йому так часто співала Вона — Втрачена, Далека, Покійна Лу...

Звуки тужливо нанизувалися довгою вервечкою, прорізуючи тишу весняного вечора:

Ще з юних, юних літ
Лунає пісня у моїй душі.
Ах, скільки зим, ах, скільки літ
Віднесли наші теплі дні!¹

Стривожений і зворушений до глибини душі, Фріц попрямував у глиб саду й піднявся сходишками тераси. Підійшовши до дверей музичної кімнати, він побачив картину такої небаченої краси, що став як укопаний.

Кімнату заповнили густі темно-сині сутінки. На роялі палахкотіли дві товсті свічки. У їхньому світлі сліпучо виблискували білі клавіші, розсіюючи ніжні золотаві відблиски всією кімнатою й обрамляючи казковим сяйвом біляве волосся та ніжний профіль юної дівчини за роялем. Її руки недбало спочивали на клавішах. Навколо витончених ліній її вуст залягла ледь помітна тінь меланхолії, а в блакитних, наче морська глибинь, очах застигла безмежна туга.

Фріц беззвучно ступив на килим і пішов далі. З якихось дверей вийшла господиня будинку.

— Нарешті, пане Шрамме, — щиро мовила вона приглушеним голосом, — ми вже й не сподівалися, що ви до нас завітаєте.

— Лайте мене, милостива пані, — відповів Фріц, нахилиючись до її руки, — але винуватцем усього є цей вечір, цей прекрасний вечір. Але...

Він метнув поглядом на двері музичної кімнати.

— Так, у нас нова гостя. З пансіонату повернулася моя племінниця. А тепер ходімо, пані Фрідгайм, дружина комерційного радника, уже просто згорає від нетерплячки. А ось і вона, зараз почуєте все на власні вуха.

¹ Rückert F. «Aus der Jugendzeit, aus der Jugendzeit». (Тут і далі прим. перекл.)

— Ну так, так, звісно. — З виразом цілковитого розуміння Фріц і господиня будинку обмінялися усмішками.

Тієї ж миті розчахнулися двері й огрядна дама, шурхочучи спідницями, наблизилася до Фріца.

— То все ж таки він прийшов, наш маестро? — вигукнула вона, стискаючи його руки й ніжно розглядаючи його крізь лорнет. — Безвідповідально, справді, зовсім безвідповідально залишати напризволяще своїх друзів. Ми ж усі вже всидіти не можемо — так хочемо почути з ваших уст обіцяну розповідь про землю обітовану Італію!

— Ваша правда, милостива пані, — усміхнувся Фріц, — але дорогою до вас я трохи затримався, щоб намалювати кілька цікавих ескізів. Я навіть приніс їх показати вам.

— Ви не жартуєте? О, та це ж просто чудово! Дайте їх мені. Ах, як цікаво.

Узявши малюнки, вона з шурхотом попростувала в кімнату, а Фріц і господиня будинку поволі рушили за нею.

— Вона завжди палає незмінним ентузіазмом, — зауважив Фріц, — не важливо, чи йдеться про імпресіонізм, експресіонізм, музику, літературу або живопис — пані Фрідгайм у захваті від усього, що іменується мистецтвом.

— А ще більше від самих митців, — підхопила співрозмовниця. — Тепер вона заповзлася прокласти шлях одному молодому поетові. До речі, ви теж з ним знайомі, це юний Вольфрам...

— Той, що носить червоні краватки й носить їх своїми верлібрами?

— Не іронізуйте. Молодь любить виділитися з-поміж інших. Дехто не може виразити революційні почуття інакше, ніж надягнувши червону краватку.

— Учора в моїй голові промайнули подібні думки, коли я побачив нашого чесного чоботаря Мюллера. Він батько п'ятьох дітей і чоловік дуже енергійної жінки. Щовечора, не пізніше десятої, він зобов'язаний прийти додому, голосує за консерваторів і загалом є зразком справжнього добропорядного громадянина. Якось я побачив у нього на полиці деякі томи Маркса та Лассаля, і він признався, що читав їх у молодості. Хтозна, ким він тоді тільки не хотів стати! Але саме життя й успадкований від пращурів обивательський характер звели всі його мрії нанівець. Проте він усім задоволений. І тепер усі його припорошені юнацькі мрії, усі грандіозні плани та ідеї врешті-решт реалізуються тільки в червоній краватці, яку він носить щонеділі... Отож через таку червону краватку можна впасти у справжню меланхолію. Та й зрештою, милостива пані, чи з нами відбувається не те саме? Що залишається у нас від юності? По правді, червона краватка — це не так уже й багато, втім, у декого буває й значно менше. Локон, блякла картинка, зотлілі спогади... Аж поки й для інших не перетворишся на щось подібне... Ах, ліпше про таке не думати...

— Про таке дійсно не варто думати, любий друже, — тихо мовила господиня, — особливо в травні, такого травневого вечора.

— Але саме цей вечір приніс мені такі похмурі роздуми. Хіба ж не дивно, що краса та щастя якраз і викликають найсумніші думки? Але такий мінорний настрій навіяло мені й дещо інше...

До обох із вітальні долинув трубний голос дружини комерційного радника:

— Де ж він знову пропав?

— Ось у кого настрої завжди мажорний, — усмінулася господиня і разом із Фріцом зайшла у вітальню.

— Ну нарешті! — вигукнула пані Фрідгайм. — Бо, поки ви там у коридорі шепотілися, у нас ледь не закралась непристойні думки!

— Та що ви кажете, — заперечила господиня будинку, вказуючи на своє все ще пишне волосся, — і це з моєю сивиною?

— Для такого ми вже застарі, — додав Фріц.

— Милий Боже, отаке бовкнути! Ви — та й застарі? — заторохкотіла дружина комерційного радника. — І це у ваші тридцять вісім років?

— Хвороба мене старить.

— Що за дурниці, що за пусті балачки. У кого серце юне, той і тілом молодий! А тепер ходімо, я заборонила забирати чай, поки ви не прийдете!

І, незважаючи на відчайдушні протести Фріца, вона наклала йому на тарілку стільки тістечок, що й на роту солдат би вистачило.

Фріц трохи поїв, а тоді роздивився навколо. Чогось йому не вистачало. Аж раптом двері музичної кімнати розчахнулися й у вітальню ввійшла юна дівчина, а разом із нею увірвався й свіжий бузковий аромат.

По-материнському ніжно господиня обійняла її за плечі.

— Ти вже досхочу помріяла, Елізабет? А до нас завітав пан Шрамм...

Фріц підвівся і захопленим поглядом окинув ніжну постать.

— Моя племінниця, Елізабет Гайндорф, — пан Шрамм, наш любий друг, — відрекомендувала їх пані Гайндорф.

Пара темно-синіх очей глянула на Фріца, а тендітна рука лягла на його долоню.

— Я запізнився, — мовив Фріц.

— Я вас добре розумію: коли навколо така краса, зовсім не хочеться йти поміж люди.

— Та все ж душа прагне до людей.

— А найдужче до того, кого й на світі нема.

— Мабуть, до людства, втіленого в цій людині...

— До чогось безіменного...

— Наші найкращі прагнення завжди безіменні...

— Це завдає болю...

— Тільки на початках — пізніше тобі це вже відомо й ти вчишся скромно жити далі. Життя — це чудо, проте в ньому не трапляється чудес.

— О ні, чудеса трапляються! — Її очі просто сяяли.

Фріца зворушили такі щирі слова. Він пригадав свою молодість — часи, коли й він говорив так само захоплено. У ньому зародилося палке бажання — хай цьому прекрасному створінню ніхто не зламає віру в чудеса.

— Люба панно, а ви вірите, що в житті може статися чудо?

— Так! Авжеж!

— Збережіть вашу віру! Всупереч усьому! Попри все! Вона — істинна! Чи не хотіли б ви тут сісти?

Він підсунув до неї крісло. Елізабет зручно вмостила.

— А ви хіба не вірите в чудеса, пане Шрамме?

Якийсь час Фріц мовчки на неї дивився. А тоді твердо й чітко промовив:

— Вірю!